

І. М. Чепурна., ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В КНР

Чепурна І. М.

Історичний аналіз громадянської освіти в КНР

Громадянська освіта в сучасному Китаї не є радикальною зміною традиційного морального виховання, а являє собою історичний етап розвитку традиційного громадянського виховання і є його продовженням, вдосконаленням. Великий успіх у галузі громадянської освіти в Китаї бере свій початок ще з давнини. Було доцільним зробити історичний аналіз громадянської освіти КНР, щоб зрозуміти виникнення успіхів країни в цій області. У статті висвітлюється розвиток громадянської освіти в КНР в чотирьох великих історичних періоди: стародавня епоха, республіканські роки (1912 – 1949), режим Мао Цзедуна (1949 – 1978) та сучасний період. Дослідивши основні періоди становлення і розвитку громадянської освіти Китаю, можна сказати, що воно почало розвиватися ще з давнини, зазнало невдачі за часів правління Мао Цзедуна, змінила свій напрямок на користь саморозвитку особистості і, врешті-решт, стало об'єктом наслідування для багатьох інших країн.

Ключові слова: громадянська освіта, громадянське суспільство, особистість.

Чепурная И.Н.

Исторический анализ гражданского образования в КНР

Гражданское образование в современном Китае не является радикальным изменением традиционного нравственного воспитания, а представляет собой исторический этап развития традиционного гражданского воспитания и является его продолжением, совершенствованием. Большой успех в области гражданского образования в Китае берет свое начало еще с древности. Было целесообразным сделать исторический анализ гражданского образования КНР, чтобы понять возникновение успехов страны в этой области. В статье освещается развитие гражданского образования в КНР в четырех больших исторических периода: древнейшая эпоха, республиканские годы (1912 – 1949), режим Мао Цзедуна (1949 – 1978) и современный период. Исследовав основные периоды становления и развития гражданского образования Китая, можно

сказать, что оно начало развиваться еще с древности, терпело неудачи во времена правления Мао Цзэдуна, изменило свое направление в пользу саморазвития личности и, в конце концов, стало объектом подражания для многих других стран.

Ключевые слова: гражданское образование, гражданское общество, личность.

Китай домігся величезних успіхів у галузі громадянської освіти. Про це говорить той факт, що громадяни Китаю дуже патріотичні до своєї країни. Патріотизм у цій країні порівнюють з цементом або суперклеєм, який скріпив регіони і людей оновленого Китаю і допоміг подолати всі негаразди політичного перевороту. Любов до батьківщини, вірність і довіра владі – незмінні цінності китайського суспільства [1, с. 206]. Все це доводить, що багато країн мають повчитися у Китаю грамотній громадянській освіті.

В Китаї навіть створили «Центр громадянського виховання», який займається виявленням, дослідженням та усуненням проблем, які виникають у китайському громадянському вихованні. Багато китайських науковців стали досліджувати громадянсько-патріотичне виховання своєї країни. Зокрема це, Ма Ланься «Реалії та проблеми сучасного китайського шкільного громадянського виховання», Лян Цзінся «Історія китайського громадянського виховання та її цінність для сучасності», Ван Чжаоцин та Кан Сяфей «Концепція китайського громадянського виховання» тощо.

Громадянська освіта в сучасному Китаї не є радикальною зміною традиційного морального виховання, а являє собою історичний етап розвитку традиційного громадянського виховання і є його продовженням, вдосконаленням [2, с. 122]. Тобто великий успіх у галузі громадянської освіти у Китаї бере свій початок ще з давнини. Ми вважаємо за доцільне зробити історичний аналіз громадянської освіти КНР, щоб зрозуміти виникнення успіхів країни в цій області. В цьому і полягає актуальність дослідження, щоб, зрозумівши успіх Китаю, мати можливість застосувати його і у вітчизняній освіті.

Метою статті є історичний аналіз громадянської освіти в Китаї.

Розвиток громадянської освіти у Китаї можна поділити на 4 великих періоди: стародавня епоха, республіканські роки (1912 – 1949), режим Мао Цзедун (1949 – 1978) та сучасний період. Розглянемо кожен період окремо.

У давні часи Китай не мав таких західних назв, як «громадянин», «громадянська освіта», але замість цього, Китай має довгу історію цивілізації і громадянської освіти свого власного шляху – домінуюче в китайському суспільстві того часу конфуціанство. Конфуціанство являло собою, насамперед, естетичне вчення, тому в основному всі його послідовники протягом століть (включаючи Конфуція) були не тільки філософами і політичними діячами, але й вели активну педагогічну діяльність. Ось чому багато фахівців зауважують, що тотожність філософської і педагогічної думки на ранніх етапах розвитку суспільства – феномен, ще більш характерний для китайської, ніж для інших древніх цивілізацій [3, с. 4]. Дві з половиною тисячі років Конфуцій є духовним наставником, вчителем китайської нації, втіленням її культурної самобутності. Його називають «Учителем десяти тисяч поколінь», «він перетворився на «візитну картку» Китаю [4, с. 9]. Китайське суспільство того часу, зокрема, конфуціанська мораль вимагала, щоб в характері громадян переважали п'ять основних якостей: доброзичливість (仁), справедливість (义), доречність (礼), мудрість (智) та вірність (信). У відповідності з такими чеснотами, громадянська освіта стародавнього та імперіалістичного Китаю висвітлювала вірність народу до правлячих сил, а також абсолютну покору існуючій ієрархічній структурі. Таким чином, більшість людей були навчені бути об'єктами правлячого класу. Центр цивільно-правового утворення, відповідно, став ідеологічним інструментом для політичної агітації на користь лідерів. Однак, це не означає, що громадяни були повністю неосвіченими підданими.

По суті, індивідуальне навчання, самовдосконалення особистості та залучення громадськості в життя держави були домінантними в Конфуціанстві. Громадянське виховання того часу вимагало, щоб громадяни самовдосконалювалися з духовної і моральної сторони. Але такий особистісний

розвиток громадянина повинний був йти в межах цілого суспільства. У цьому сенсі, порівняно із Західною культурою індивідуалізму, у Китаї розвиток особистості мало збалансовані відносини з суспільством.

Порівняно з індивідуалізмом, що є відносно політичним і бюрократичним, китайський індивідуалізм був аполітичним. Таким чином, традиційна китайська громадянська освіта підкреслювала самосвідомість і саморозвиток громадян в широкому сенсі колективного життя суспільства [3, с. 4].

Подальші події саме цього періоду вплинуть на далеке майбутнє виховання громадянства, тому що саме філософські течії дадуть поштовх у вдосконаленні народу як громадян. Саме філософія виховання Конфуція поклала кінець «нерозумній» аристократії та рабовласництву. Можна простежити самі вислови та зрозуміти, який вагомий сенс думок, наприклад: «Ми усі народжуємося однакови, але маємо різні звички» («性相近也, 习相远也») [5, с. 31].

В республіканські роки у галузі громадянської освіти були значні зміни. Після безперервних захоплень Китаю зарубіжними країнами з 1840-их років, відродження і відновлення громадянської освіти були пов'язані з політичними потребами в республіканський час. Зокрема, з початком 4 травня 1919 року нової культури руху, значення демократії і науки залучили безпрецедентно високий рівень і увагу. Вперше китайський народ публічно відстоював взаємну повагу і незалежну особистість. У результаті, імпортовані капіталістичні терміни і поняття, такі як громадянство, свобода і рівність, поступово отримали широку увагу громадськості в республіканському уряді Сунь Ятсена. Одночасно зміни відбулися в системі громадянської освіти [3, с. 5]. Сунь Ятсен намагався розвинути громадянський націоналізм, об'єднавши п'ять основних національностей: ханців, монголів, тибетців, маньчжурів та мусульман. Демократію ділив на політичну владу, де було право громади виражати свої політичні потреби; та державну владу, яка включала виконавчу, законодавчу та судову влади. Стосовно громади, було виділено чотири види існування: їжа, одяг, житло та транспорт. Сунь Ятсен дотримувався лозунгу «влада із народу,

створена народом і для народу». Але тоді, через смерть Сунь Ятсена і успадкування влади Чан Кайші, громадянська освіта Республіки більше не ставила пріоритет на вдосконалення цивільного права. В результаті, через дуже нестабільну соціально-політичну ситуацію китайська громадянська освіта не мала розвитку досить довгий час, поки в 1949 році не прийшла до влади комуністична партія Китаю.

Після 1949 року до влади прийшла комуністична партія Китаю на чолі з Мао Цзедунем, яка вибрала для країни марксистську ідеологію і соціалізм. У роки правління Мао Цзедуна, громадянська освіта практикується в примітивній формі зомбування. Головною метою такої освіти було виховати незмінну відданість до Мао, підтримати увагу до класової боротьби, до побудови до комунізму. Громадянська освіта була реалізована в різних назвах: ідейно-політична, моральна, патріотична. Все це продемонструвало, що уряд використовував громадянську освіту для об'єднання молоді лише в інтересах комуністичної партії. Якщо метою стародавньої громадянської освіти було моральна досконалість і розвиток особистості, то період правління Мао Цзедуна значно затьмарює цю традицію. Уряд зазіхав на стирання конфуціанських традицій. У цей період громадянська освіта стала інструментом політичного контролю в період з 1949 по 1978 рік.

Після 1978 р. у Китаї під керівництвом Ден Сяопіна здійснювався курс «реформ і відкритості», що призвело до корінних змін у китайському суспільстві. Одним з важливих наслідків цього курсу стали деякі зміни громадянського суспільства: завдяки наявній і мінливої економічній, політичній, законодавчій і культурній обстановці, вперше в історії сучасного Китаю з'явилась велика кількість недержавних організацій [6]. В результаті, відбулося переосмислення китайської громадянськості. Визнання місцевої ідентичності та індивідуальної конкурентоспроможності стало більш помітною.

Крім того, процес урбанізації і масовий приплив сільських жителів у міські райони також внесли зміни у відносини між громадянами. Загалом, нові соціальні відносини, створюють нові контексти громадянської освіти. У цей

період Китай став поступово повертатися до своєї стародавньої конфуціанської моделі громадянської освіти [3, с. 7].

Сьогодні китайська освіта стала включеною у світове середовище, де говорять мовою індивідуальності, тому необхідно зміцнювати освіту довіри, зваженого ставлення до прав та обов'язків суб'єктів. Сучасні китайські вчені – дослідники і проектувальники системи освіти – вважають, що виховувати молоде покоління, формувати громадянську відповідальність і моральність слід через конструювання спільного простору, виходячи з ідеї "маленький уряд для великого суспільства". Дух спільності і відповідні практичні навички повинні випливати з самої суті практики громадянськості, а основною метою практики громадянськості є формування свідомості своїх прав і обов'язків, толерантності та ініціативності. Для повноти свідомості громадянина необхідно єднання політичного і юридичного сенсу, загальний дух особового рівності і колективізму, високе почуття відповідальності та самосвідомості, які повинні бути націлені на суспільне життя та спільні блага [2, с. 123].

Дослідивши основні періоди становлення і розвитку громадянської освіти Китаю, можна сказати, що воно почало розвиватися ще з давнини, зазнало невдачі за часів правління Мао Цзедуна, змінила свій напрямок на користь саморозвитку особистості і, врешті-решт, стало об'єктом наслідування для багатьох інших країн. Адже, дивлячись на китайську молодь, можна сказати, що китайська освіта багато чого досягла у питанні громадянської соціалізації. Китайські школярі, студенти дуже поважають свою країну, вони знають та поважають закони Китаю, роблять все можливе, щоб бути корисними для своєї Батьківщини.

Література

1. Данилова Н. Д. Патриотическое воспитание школьников: из зарубежного опыта / Н. Д. Данилова // Народное образование. – 2010. – №4 – с. 204.

2. **Чжун Минхуа.** Гражданское образование КНР в контексте развития гражданского общества. // Вестник Московского университета. – 2014. – №3. – С. 122.

3. **Li Na Liu.** Undergraduate Students' Value Orientations and Attitudes towards Civic Education – A Case Study in the Chinese Context / Li Na Liu // Representralen, Universitetet i Oslo, 2013. – 123 p.

4. **Маслов А. А.** Тайный код Конфуция. / А. А. Маслов // – Ростов-на-Дону : «Феникс», 2005. – 279с.

5. **Мао Лижуй.** История педагогики Давнего Китая / Мао Лижуй // – Пекин : Издательство Пекинского педагогического университета, 1979. – 550 с.

6. **Рахманов А. И.** Особенности формирования и функционирования гражданского общества в Китае [Электронный ресурс]. – Режим доступа <http://rikmosgu.ru/students/informatization/Rakhmanov/>.

Cherurna I. M.

Historical Analysis of Civic Education in China

Civic education in modern China is not a radical change of the traditional moral education, but a historical stage in the development of the traditional civic and is its continuation, improvement. Great success in the field of civic education in China dates back to ancient times. It was appropriate to make a historical analysis of civil education of the PRC, in order to understand the emergence of the country's successes in this area. The article highlights the development of civic education in China in four large historical periods: ancient times, the Republican period (1912 – 1949), the regime of Mao Zedong (1949 – 1978) and the modern period. Examining the main periods of formation and development of civil education of China, we can say that it started to grow back in the olden days, suffered setbacks during the reign of Mao Zedong, changed its direction in favor of self-development and, eventually, became the object model to many other countries.

Keywords: civic education, civic education, civil society, identity.

Відомості про автора

Чепурна Ірина Миколаївна – викладач китайської мови кафедри східних мов ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Наукові інтереси: методика викладання китайської мови, лінгвістичні особливості китайської мови, історія педагогіки Китаю, громадянська соціалізація школярів Китаю.

Стаття надійшла до редакції 07.04.2015 р.

Прийнято до друку 26.06.2015 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Харченко С.Я.